

УДК 333:378.018

<https://doi.org/10.31713/ve2202222>

JEL: I23, I26

Сорока В. С. [1; ORCID ID: 0000-0002-8994-2680],

К.С.-Г.Н., доцент,

Клімова А. В. [1; ORCID ID: 0000-0003-0051-3925],

доктор філософії,

Корбутяк В. І. [1; ORCID ID: 0000-0002-2252-3801],

К.Т.Н., доцент,

Клімов С. В. [1; ORCID ID: 0000-0002-5993-847X],

К.Т.Н., доцент,

Лагоднюк О. А. [1; ORCID ID: 0000-0001-6830-3700],

К.Т.Н., доцент

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЯКОСТІ – ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Поступове входження України до Європейського простору освіти і науки потребує проведення реформ, які активно впроваджуються з 2014 року. Розбудова зовнішньої і внутрішньої систем якості передбачає, зокрема, і розвиток культури нульової терпимості до проявів порушення академічної доброчесності. На рівні держави відбулося законодавче закріплення правил та норм дотримання академічної доброчесності кожним учасником освітнього процесу, уточнено види порушень академічної доброчесності та відповідальність за її порушення. Враховуючи надання закладам вищої освіти України широкої академічної автономії питання розвитку системи забезпечення академічної доброчесності та розробки інституційних механізмів встановлення відповідальності за її порушення потребує від закладів освіти самостійного створення системи та локальних документів, що унормовують питання побудови власних політик у формуванні цінностей, традицій, норм та підходів до встановлення відповідальності. У цій статті описано досвід у розбудові політики академічної доброчесності Національного університету водного господарства та природокористування, який є учасником проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» й здійснює напрацювання власної інституційної моделі побудови механізмів дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу. В основу моделі закладено високий імідж навчання через прозоре оцінювання навчальних досягнень, забезпечення безперешкодного спілкування «студент – викладач», застосування електронних сервісів та системи антиплагіату в освітньому процесі. Досліджено основні виклики, з якими стикається заклад вищої освіти, та визначено перспективи подальшої

розбудови академічної доброчесності як одного з чинників, що формує внутрішню систему якості вищої освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність; вища освіта; електронні сервіси навчання; заклад вищої освіти; інституційні механізми; моніторинг якості освіти; незалежне оцінювання; опитування здобувачів; освітнє середовище; плагіат; система якості освіти.

Постановка проблеми. Із входженням системи вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти і науки останнім часом заклади освіти України приділяють все більше уваги питанню академічної доброчесності, яка є запорукою розвитку та визнання вітчизняної вищої освіти, гарантування якості освіти. Проводячи освітні реформи, які дозволять вищій освіті України увійти безперешкодно до європейського простору, розбудовуючи зовнішню систему якості вищої освіти, держава поставила академічну доброчесність як один із пріоритетних напрямів державної політики у сфері освіти.

На рівні законодавства поняття «академічна доброчесність» з'явилося у 2017 році з прийняттям нової редакції Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII, яким були внесені доповнення до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Зазначеними нормативно-правовими актами поняття академічної доброчесності визначено як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [8; 10]. Статтею 42 Закону України «Про освіту» задекларовані правила та норми дотримання академічної доброчесності кожним учасником освітнього процесу як науково-педагогічними працівниками, так і здобувачами вищої освіти. Також уточнено види порушень академічної доброчесності, якими стали академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання тощо, та академічну відповідальність, до якої може бути притягнутий кожен учасник освітнього процесу за їх порушення. Одночасно з законодавчими актами, що регулюють сферу освіти, в т.ч. вищу освіту, питання академічної доброчесності унормовується законами України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та «Про авторське право і суміжні права».

Одним із перших документів, який надавав рекомендації для закладів вищої освіти щодо застосування принципів та норм

академічної доброчесності став лист Міністерства освіти і науки України від 23 жовтня 2018 року № 1/9-650 «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти». Разом з листом університети отримали Методичні рекомендації з академічної доброчесності, а також Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності. Пізніше заклади вищої освіти отримали лист Міністерства освіти і науки України від 20 травня 2020 року № 1/9-263 «Щодо уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності», разом з яким отримано аналітичну записку «Запобігання окремих проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності». Рушійною силою в побудові системи вищої освіти, яка б мала нульову терпимість до порушень академічної доброчесності в усіх її проявах, стало Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти України, яке розробило Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності та проєкт Закону України «Про академічну доброчесність» [5].

Незважаючи на чимало прийнятих нормативно-правових документів щодо академічної доброчесності, питання розробки інституційних механізмів встановлення академічної відповідальності за порушення залишається гострим для закладів вищої освіти України. Відповідно до частини 7 статті 42 Закону України «Про освіту» спеціальними законами, має бути встановлено як форми, так і види академічної відповідальності для учасників освітнього процесу за її порушення. На сьогоднішній день Закон України «Про вищу освіту» не містить таких норм. Зважаючи на це, заклади вищої освіти самостійно розробляють локальні документи, що унормовують відповідальність за порушення академічної доброчесності учасниками освітнього процесу, чим формують внутрішні системи забезпечення якості вищої освіти. Все це сформувало мету, предмет та актуальність теми даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створення ефективних моделей моніторингу якості освіти, зокрема питання дотримання академічної доброчесності в частині боротьби з плагіатом, вивчають вітчизняні науковці А. Артюхов, В. Бахрушин, С. Квіт, В. Терещук, Т. Фініков та інші. Осторонь даної проблематики не стоять і закордонні науковці, зокрема М. Редді, В. Джоунз [11]. Проблематику інших проявів академічної недоброчесності описано в роботах Г. Сміт, Дж. Ріджвея [13].

Постановка завдання – дослідити та поширити найкращі практики Національного університету водного господарства та природокористування (далі – НУВГП) у побудові політики академічної доброчесності, формуванні системи цінностей та традицій, запровадженні норм та формуванні підходів щодо відповідальності за недоброчесну поведінку.

Виклад основного матеріалу. З метою спільного подолання викликів щодо формування та дотримання принципів академічної доброчесності в освітньому середовищі України за підтримки та сприяння Американських рад з міжнародної освіти, Посольства США в Україні, Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти реалізується проєкт «Ініціативи академічної доброчесності та якості освіти», у якому беруть участь 60 провідних закладів вищої освіти України. В межах проєкту напрацьовуються інституційні моделі побудови механізмів підтримки академічної доброчесності та управлінські практики формування суспільної поведінки в освітній установі. До числа закладів, що беруть участь у зазначеному проєкті, увійшов і НУВГП.

Академічна доброчесність полягає не лише у дотриманні задекларованих процедур усіма учасниками освітнього процесу, а позиціонується як один з ключових елементів внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти (далі – ВСЯ), яка на цей час в НУВГП є побудованою і проходить постійне удосконалення. Зважаючи, що академічна доброчесність є основою усіх інституціональних процесів, ВСЯ має бути закладена в цінності і політику розвитку освітнього закладу, тому політика університету направлена на постійне удосконалення та створення ефективної моделі моніторингу якості освіти, що дозволить одночасно виявляти ключові проблеми і причини порушень принципів академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу.

Принципи та механізми дотримання академічної доброчесності в НУВГП проходять наскрізною лінією через велику кількість локальних нормативних документів, серед яких кодекси честі як науково-педагогічних працівників, так і здобувачів вищої освіти, чимало положень, правил та рекомендацій. На цей час налічується 13 документів, зокрема Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, Порядок ліквідації академічних заборгованостей у НУВГП, Тимчасовий порядок здачі курсових робіт/проєктів здобувачами вищої освіти НУВГП на період карантину, Правила поведінки під час семестрового контролю, Порядок звернень здобувачів вищої освіти та інших осіб, які навчаються в НУВГП, Положення про врегулювання

конфліктних ситуацій у НУВГП, Положення про запобігання плагіату випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в НУВГП тощо, які охоплюють усі форми порушень академічної доброчесності та унормовують політику щодо відповідальності за недоброчесну поведінку.

Розбудову сучасної системи та запровадження механізмів забезпечення академічної доброчесності НУВГП розпочав ще до прийняття основних законодавчих актів на рівні держави та заклав в її основу:

- прозоре оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти;
- безперешкодне спілкування «студент – викладач»;
- систему антиплагіату;
- застосування електронних сервісів у освітньому процесі;
- надання можливості прямого звернення здобувачів освіти зі скаргами та пропозиціями через головну сторінку сайту;
- високий імідж навчання [17].

Варто розглянути кожен з цих елементів окремо.

З метою створення прозорого середовища оцінювання навчальних досягнень студентів в НУВГП у 2016 році був утворений Навчально-науковий центр незалежного оцінювання (далі – ННЦНО), основними завданнями якого є супровід та проведення модульних контролів, заліків та екзаменів, проведення атестації усіх спеціальностей, організація та проведення фахових вступних випробувань при вступі на другий (магістерський) рівень вищої освіти. Його діяльність на сьогоднішній день охоплює всі курси усіх рівнів та форм навчання. Щосеместрово у ННЦНО проводиться 5776 модульних контролів, 1450 заліків, 1438 екзаменів. А також щорічно 27 іспитів з випускної атестації та 51 вступних випробувань.

Модульні контролі проводяться викладачами через навчальну платформу Moodle з автоматичною генерацією оцінки системою і подальшою фіксацією її викладачем в електронному журналі з контролем в деканаті навчально-наукового інституту (далі – ННІ). Екзамени та заліки проводяться за участю ННЦНО без викладачів. В якості контролера за проведенням контрольного заходу виступають незалежні адміністратори. Оцінка генерується автоматично середовищем Moodle та заноситься у відповідний протокол адміністратором, який підписується студентом та адміністратором, та передається до деканату навчально-наукового інституту, де оцінки заносяться працівниками деканату в електронний журнал. На даний

час проводиться доопрацювання програмного забезпечення з метою автоматичного перенесення екзаменаційної оцінки в протокол з подальшим роздрукуванням його в деканаті. З метою забезпечення можливості об'єктивного оцінювання база тестів кожної навчальної дисципліни складається з розрахунку не менше 100 тестових питань трьох рівнів складності на 1 кредит ЄКТС. Об'єктивність та неупередженість оцінювання забезпечується за рахунок технологічних рішень, а саме: чітко визначеного часу початку та тривалості контролю, великої кількості питань, з яких відбувається автоматичне формування екзаменаційного білету, присутності незалежного адміністратора, підпису протоколу оцінювання усіма здобувачами освіти та адміністратором, відеоспостереження під час проходження усіх видів контролів. За період роботи ННЦНО у порушенні академічної доброчесності з боку здобувачів вищої освіти, зокрема списування, під час проходження модульного та семестрового контролю було зафіксовано 13 випадків. В таких випадках здобувачам освіти фіксувалася недача даної спроби за формою контролю. В університеті передбачена чітка процедура можливості оскарження результатів контрольних заходів шляхом подання апеляційної скарги та її розгляду апеляційною комісією за участі здобувача освіти та представника ННЦНО. З 2016 року було подано 100 апеляційних скарг, з яких 95 було задоволено. Повторне проходження контрольних заходів (друга та третя спроби) як заліків, так і екзаменів, відбувається за участю представників ННЦНО. У разі недачі цих спроб, здобувач направляється на комісію із перездачі дисципліни. Після трьох невдалих спроб студент вважається таким, що має академічну заборгованість. Рішення про повторне вивчення навчальної дисципліни або відрахування студента приймає ректор на підставі звернення директора інституту.

Безперешкодне спілкування «студент – викладач» досягається за допомогою корпоративної електронної пошти, яку має кожен здобувач вищої освіти, викладач та працівник НУВГП. При цьому викладачі та співробітники через зав'язаність корпоративного аккаунту на систему внутрішнього документообігу та через систему Google for education на всі елементи освітнього процесу постійно користуються корпоративною електронною поштою, що також є обов'язковим елементом корпоративної культури НУВГП. За здобувачами освіти адреса електронної пошти зберігається ще п'ять років після завершення навчання, що дозволяє мати в подальшому прямі контакти з ними, зокрема для проведення оцінювання якості освітньої програми та освітнього процесу. Навчальна платформа Moodle, яку застосовує НУВГП, дозволяє забезпечити контакт

«студент – викладач» безпосередньо в межах кожної дисципліни, надавати та отримувати навчально-методичний, додатковий матеріал, індивідуальні завдання та здійснювати їх оцінювання.

При побудові системи заходів щодо виявлення і запобігання академічного плагіату НУВГП використовує стандартні технології, які передбачають наявність локальних нормативних документів, що містять інституційну політику, стандарти і процедури, зокрема це Положення про запобігання плагіату випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в НУВГП, Тимчасовий порядок здачі курсових робіт/проєктів здобувачами вищої освіти НУВГП на період карантину, та використання технічних сервісів перевірки усіх текстів на плагіат. З цією метою у 2017 році було укладено угоду про співпрацю з компанією Unichesk. Завдяки використанню хмарних технологій в університеті реалізований механізм накопичення закритої бібліотеки випускових кваліфікаційних робіт, наукових статей, дисертаційних робіт, інших наукових та навчально-методичних праць. Перевірку проходять усі роботи здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Перевірка категорії кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти працює в автоматичному режимі завдяки інтеграції з навчальною платформою Moodle, де звіт формується автоматично після завантаження файлу здобувачем, та контролюється куратором випускових робіт. Перевірка курсових робіт/проєктів здійснюється також на платформі Moodle у профілі кожної навчальної дисципліни, в якій передбачено виконання такої роботи, де створене окреме завдання (розділ) для її виконання. Після повного виконання курсової роботи/проєкту студент завантажує у систему на перевірку лише текстову частину роботи, яка перевіряється системою на академічну доброчесність. Здобувач та керівник роботи/проєкту отримують звіт про відсоток запозичень у роботі. Усі інші праці подаються на перевірку через інформаційно-обчислювальний центр НУВГП. Використовуючи онлайн-сервіс Unichesk відбувається звіряння документів шляхом індексації та порівняння запозичених частин тексту з відкритих джерел в Інтернеті чи внутрішньої бази документів НУВГП.

Особливостями політики та системи перевірки на плагіат праць учасників освітнього процесу НУВГП є наявність відкритого репозиторію та рекомендаційний зміст щодо застосування відсотку співпадіння тексту. За кожним звітом про відсоток та характер запозичень у праці проводиться аналіз і приймається колегіально остаточне рішення. Особи, в працях яких виявлений академічний

плагіат, несуть дисциплінарну відповідальність, виявлення таких фактів береться до уваги при продовженні дії трудового договору. Якщо академічний плагіат виявлений у дисертаційній роботі, то це є підставою для відмови у присудженні відповідного наукового ступеню. Встановлення такого факту у вже опублікованих працях є підставою для заборони їх включення до переліку наукових і навчально-методичних публікацій. У разі виявлення текстових збігів у випускних кваліфікаційних роботах більше 45% (для здобувачів освітнього рівня «магістр») та 50% (для здобувачів освітнього рівня «бакалавр»), така робота відхиляється і здобувачу призначається нова дата захисту, при цьому остаточне рішення приймається екзаменаційною комісією. Середні значення відсотків текстових збігів за усіма спеціальностями НУВГП, за якими виконуються кваліфікаційні роботи, представлено на рис. 1.

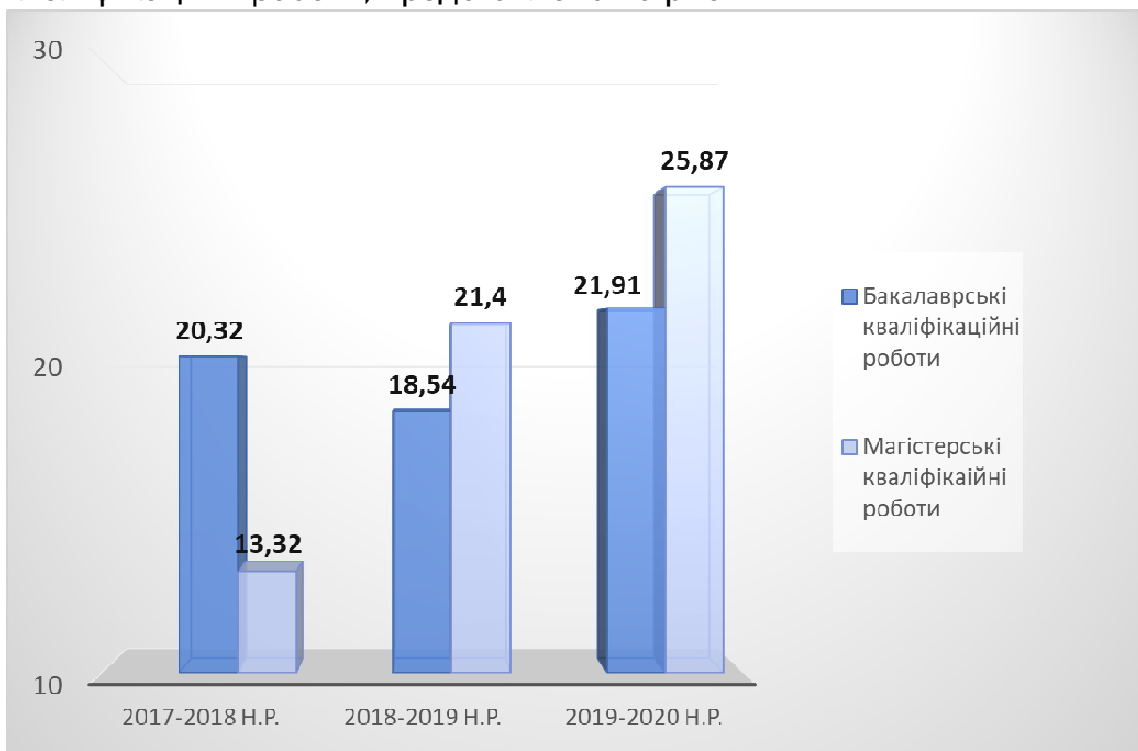

Рис. 1. Середні значення відсотків текстових збігів бакалаврських та магістерських кваліфікаційних робіт в НУВГП за роками, %

Щорічний аналіз відсотків текстових збігів (рис. 1) за 2017–2020 рр. показує, що у кваліфікаційних роботах здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти не перевищує 22%, другого (магістерського) рівня – 26%. При цьому спостерігалися випадки, коли відсоток текстових збігів перевищував граничнодопустимі (6% робіт). В таких випадках керівником кваліфікаційної роботи аналізувалися звіти про відсоток запозичень у роботі і приймалося індивідуальне рішення про можливість доопрацювання даної роботи,

зокрема виправлення некоректних посилань на літературні джерела.

Результати перевірок на плагіат усіх праць аналізуються відділом якості освіти, оприлюднюються та обговорюються на радах директорів та науково-методичних радах з якості навчально-наукових інститутів та інших вузькоспеціалізованих радах НУВГП.

НУВГП активно застосовує в освітньому процесі різні електронні сервіси. З цією метою відбувається тісна співпраця з компанією Google в Україні, що дозволяє використовувати в навчанні платформу Meet, корпоративну електронну пошту, хмарні технології зберігання файлів, форми опитування, календарного планування та інші інструменти корпоративного пакету. Унікальною власною розробкою фахівців закладу є мобільний додаток «Мій НУВГП», який забезпечує доступ до електронного журналу та особистого рейтингу здобувача, електронного розкладу занять, до академічних груп, навчального навантаження, особисте сповіщення викладачем підпорядкованих груп здобувачів, новин та оголошень, інформаційної допомоги з можливістю отримання консультації чи технічної підтримки. Мобільний додаток має окремі модулі для викладачів, здобувачів освіти та абітурієнтів. Наявність електронного журналу успішності та формування особистого рейтингу студента разом із застосуванням унікальних програмних рішень з метою простоти доступу до нього забезпечує прозорість, об'єктивність оцінювання та ефективний контроль з боку усіх учасників освітнього процесу.

НУВГП обслуговується системою електронного документообігу, що забезпечує прозорість формування, проходження, затвердження та зберігання локальних документів. Опрацювання та затвердження усіх навчально-методичних матеріалів відбувається через електронний документообіг.

В НУВГП розроблено процедурні документи та технологічні рішення для надання здобувачам вищої освіти можливості прямого звернення з метою повідомлення щодо порушення академічної доброчесності з боку учасників освітнього процесу під час освітнього процесу, оцінювання, атестації тощо. Здобувачі освіти мають можливість звернутися через офіційний сайт за допомогою Єдиного сервісу надання інформаційних послуг (HelpDesk). Цей сервіс надає можливість бачити процес опрацювання звернення, надавати уточнення, бачити призначених виконавців розгляду та прийняті рішення.

Створення ефективної системи якості, забезпечення високого рівня знань та практичних навичок, якими володітимуть здобувачі вищої освіти, передбачає серед іншого і вчасне виявлення ключових проблем і причин порушень принципів академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу. На нашу думку, саме опитування є індикаторами контролю за дотриманням академічної доброчесності, тому в НУВГП постійно проходять планові та позапланові опитування внутрішніх (здобувачів освіти та викладачів) та зовнішніх стейкхолдерів (випускників). Опитування, що мають систематичний характер, проводяться щосеместрово або щорічно залежно від об'єкта дослідження. Це, наприклад, опитування з питань: якості освітнього процесу; якості викладання і навчання; якості освітніх програм тощо. Позапланові опитування проводяться з метою дослідження конкретних питань, а саме: задоволеності системою оцінювання та системою практичної підготовки, мотивації до відвідування занять тощо.

Для прикладу розглянемо результати опитування здобувачів вищої освіти НУВГП щодо задоволеності системою оцінювання навчальних досягнень, яке було проведено у лютому 2020 року після апробації нової системи. В опитуванні взяли участь 314 здобувачів першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання. Поставлені запитання і результати відповідей представлено на рис. 2–4.

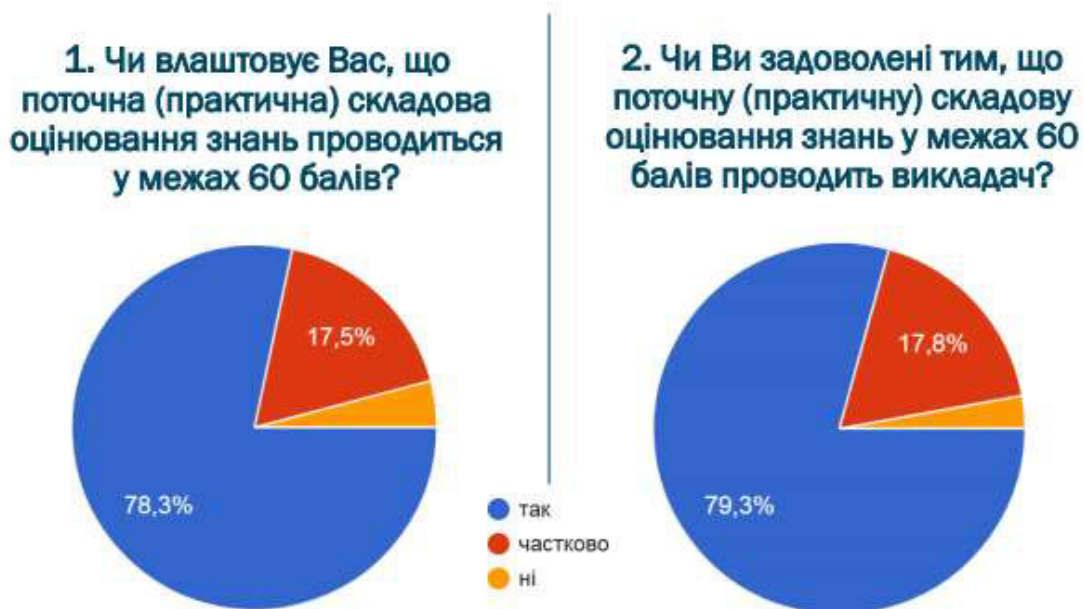
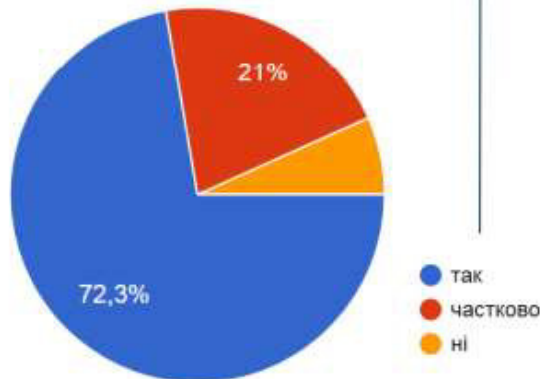

Рис. 2. Результати опитування здобувачів вищої освіти щодо поточної (практичної) складової [6]

3. Чи задоволені Ви тим, що модульні та підсумкові контролю знань у межах 40 балів складаються у тестовій формі через Центр незалежного оцінювання?

4. Чи Ви підтримуєте те, що результати складання модульних контролів (у випадку коли дисципліна закінчується екзаменом) зараховуються як підсумковий контроль?

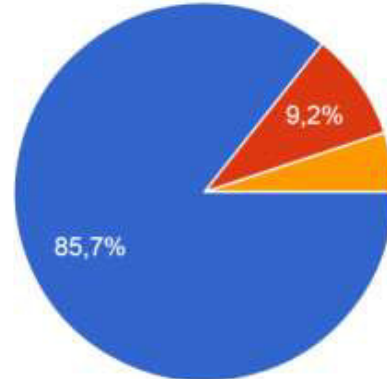
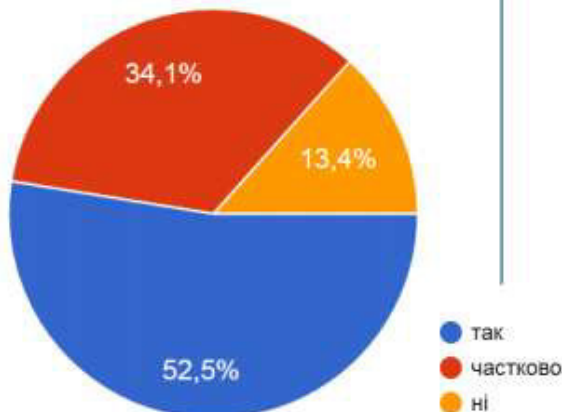

Рис. 3. Результати опитування здобувачів вищої освіти щодо складання модульних і підсумкових контролів [6]

5. Чи дає можливість Вам нова система оцінювання знань більш якісно засвоїти матеріал?

6. Чи забезпечує достовірну та об'єктивну оцінку знань нова система оцінювання?

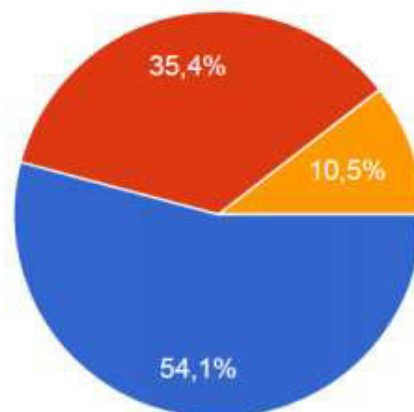

Рис. 4. Результати опитування здобувачів вищої освіти щодо задоволеності і прозорості системи оцінювання [6]

Як показали результати опитування здобувачі освіти цілком позитивно оцінюють зміни, які відбулися в системі оцінювання (78–79%). З проведенням модульних і підсумкових контролів в Навчально-науковому центрі незалежного оцінювання повністю погоджуються 72,3%, частково 21% і лише 6,7% здобувачів проти оцінювання в ННЦНО. Понад 52% здобувачів освіти повністю переконані і 34% частково, що нова система оцінювання дозволить

більш якісно засвоювати матеріал. При цьому лише 10,5% респондентів вважають, що нова система оцінювання не забезпечить достовірну та об'єктивну оцінку знань. Частина питань в опитуванні носило відкритий характер, де здобувачі могли пояснити причини незадоволеності новою системою оцінювання. Так, невелика частина здобувачів пояснила свою відповідь наявністю помилок в тестах та технічною недосконалістю системи (15 відповідей – 5%), про необ'єктивне оцінювання з боку окремих викладачів заявили 4 здобувачі (1,3%). Одночасно з опитуванням здобувачам освіти надавалася можливість надати свої пропозиції щодо покращення системи оцінювання. Найчастіше студенти пропонували «дозволити перездавати модульні контролі» (18 пропозицій – 5,7%) та «тримати постійно відкритий для внесення оцінок електронний журнал успішності» (7 пропозицій – 2%).

Результати опитувань підлягають всебічному аналізу та напрацюванню управлінських рішень на різних рівнях (рада директорів, науково-методична рада з якості навчально-наукового інституту тощо). Про результати опитування та прийняті рішення відбувається пряме інформування респондентів через корпоративну пошту та оприлюднення рішень науково-методичних рад.

Основною задачею, яку ставить перед собою НУВГП у питаннях розбудови системи академічної доброчесності, є не просто створити кілька локальних нормативних документів, не просто говорити про академічну доброчесність, але й вчити жити доброчесно та виховувати в учасників освітнього процесу право на доброчесне освітнє середовище, нульову терпимість до проявів академічної недоброчесності. З цією метою вже два роки поспіль під час проведення нульового тижня, т.з. «0-тиждень», зі студентами-першокурсниками проводяться семінари, під час яких відбувається просвітницька робота щодо принципів академічної доброчесності. Також учасники освітнього процесу отримують знання та навички академічного письма в межах окремих навчальних дисциплін, як-от «Українська ділова мова», «Методологія наукових досліджень» тощо [17].

Незважаючи на різноманітність процедур, заходів, технічних рішень та інших інституційних напрацювань, які є у Національному університеті водного господарства та природокористування, заклад стикається з питаннями, які вказують на неповний спектр забезпечення принципів академічної доброчесності, робота в цьому напрямі не завжди носить системний характер та потребує подальшого розвитку.

Висновки. Культура академічної доброчесності полягає у сприйнятті здобувача освіти як рівноправного партнера та формуванні внутрішнього академічного середовища закладу вищої освіти, де поділяються цінності та несеться відповідальність кожним учасником освітнього процесу, що дозволить сформувати високий імідж навчання, імідж закладу вищої освіти у внутрішньому та міжнародному освітньому та науковому середовищі. Вивчення досвіду НУВГП дозволяє зробити висновки.

1. Академічна доброчесність є одним із елементів культури якості закладів освіти, основою їх іміджу, проте наразі в Україні, питання розробки систем академічної доброчесності лежить у межах академічної автономії закладів вищої освіти.

2. Розробка дієвих інституційних механізмів встановлення академічної відповідальності за порушення залишається гострим для закладів вищої освіти України. Застосування певних заходів відповідальності за порушення академічної доброчесності з боку Міністерства освіти і науки України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти може відбуватися на підставі затвердженого нормативно-правового акту, який на сьогоднішній день відсутній.

3. Заклади вищої освіти потребують спеціальних методичних інструментів та технологічних рішень для ефективного опрацювання проведених опитувань з метою отримання аналітичних матеріалів залежно від конкретного об'єкта дослідження.

4. Центром інституціональної системи академічної доброчесності має стати єдиний документ – Концепція академічної доброчесності закладу вищої освіти, який враховуватиме світовий досвід напрацювань з цього питання.

5. Розвиток існуючих систем та практик академічної доброчесності вбачається в подальшому формуванні культури академічної доброчесності, популяризації розробки локальних нормативних документів для унормування процедур реагування на порушення та оприлюднення фактів таких порушень.

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. *Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики* : Міжнарод. благод. фонд / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с. URL: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf (дата звернення: 10.05.2022). 2. До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності : лист М-ва освіти і науки України від 20 трав. 2020 р. № 1/9-263. М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti>

(дата звернення: 10.05.2022). **3.** Квіт С. М. Академічна доброчесність як запорука суспільного здоров'я. *Здоров'я і суспільні виміри в академічному просторі та поза ним* : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. конф., 6 жовт. 2017 р. Вінниця : Вінниц. нац. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Маастрихтський ун-т., 2017. С. 2–3. **4.** Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг. дослідж. : / за ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова. *Аналіт. Міжнарод. фонд дослідж. освіт. політики* : звіт Міжнарод. благод. фонду. Київ : Таксон, 2014. 144 с. URL: <http://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/Аналітичний-звіт.pdf> (дата звернення: 10.05.2022). **5.** Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: вебсайт. URL: <https://naqa.gov.ua/> (дата звернення: 10.06.2021). **6.** Опитування. *Національний університет водного господарства та природокористування*: вебсайт. URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/opituvannja/> (дата звернення: 10.05.2022). **7.** Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 10.05.2022). **8.** Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 10.05.2022). **9.** Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 10.05.2022). **10.** Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145. *Голос України*. 2017. 27 вер. № 178–179. **11.** Редді М., Джоунз В. Про соціальну модель плагіату. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти*: вебсайт. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_TOWARDS_A_SOCIAL_MODEL_OF_PLAGIARISM.pdf (дата звернення: 10.05.2022). **12.** Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності : затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року. Нац. агентство із забезпечення якості вищої освіти. 2019. 19 с. URL: <https://naqa.gov.ua/%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c/> (дата звернення: 10.05.2022). **13.** Сміт Г., Ріджвей Дж. Чому студенти списують (за їхніми словами та зі слів інших). *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти*: вебсайт. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_Why_students_cheat.pdf (дата звернення: 10.05.2022). **14.** Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). Київ : ТОВ «Поліграф плюс», 2015. 32 с. **15.** Фініков Т. В., Терещук В. І. Розвиток систем внутрішнього забезпечення якості в українських закладах вищої освіти. *Аналітичний звіт*. Київ : Vaite, 2020. 58 с. URL: http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Zvit2020-jakost.pdf (дата звернення: 10.05.2022). **16.** Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти : лист М-ва освіти і науки України від 23 жов. 2018 р. № 1/9-650 / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-pidtrimati-akademichnu-dobrochesnist-v-universiteti-mon-rozrobilo-ta-nadislalo-na-zvo-rekomendaciyi-z-akademichnoyi-dobrochesnosti> (дата звернення: 10.05.2022). **17.** Сорока В., Лагоднюк О., Клімова А., Корбутяк В., Клімов С. Академічна доброчесність як елемент внутрішньої системи якості. *Розбудова внутрішніх систем забезпечення якості в ЗВО України до 10-ї річниці затвердження «Програми заходів із забезпечення якості освіти в Київському національному університеті імені Тараса*

Шевченка») : електрон. наук. зб. тез доп. Міжнар. наук.-прак. конф. (21–22 жовт. 2021 р.). К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. С. 82–85.

REFERENCES:

1. Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu. Mizhnarod. fond. doslidzh. osv. polityky : Mizhnarod. blahod. fond / za zah. red. T. V. Finikova, A. Ye. Artiukhova. Kyiv : Takson, 2016. 234 s. URL: https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf (data zvernennia: 10.05.2022).
2. Do pytannia unyknennia problem i pomylok u praktykakh zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti : lyst M-va osvity i nauky Ukrainy vid 20 trav. 2020 r. № 1/9-263. M-vo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/do-pitannya-uniknennya-problem-i-pomilok-u-praktikah-zabezpechennya-akademichnoyi-dobrochesnosti> (data zvernennia: 10.05.2022).
3. Kvit S. M. Akademichna dobrochesnist yak zaporuka suspilnoho zdorov'ia. *Zdorovia i suspilni vymiry v akademichnomu prostori ta poza nym* : zb. materialiv dop. uchasn. Mizhnar. konf., 6 zhovt. 2017 r. Vinnytsia : Vinnyts. nats. med. un-t im. M. I. Pyrohova, Nats. un-t «Kyievo-Mohylian. akad.», Maastrykhtskiy un-t., 2017. S. 2–3.
4. Monitorynh intehtatsii ukrainskoi systemy vyshchoi osvity v Yevropeyskyyi prostir vyshchoi osvity ta naukovoho doslidzhennia: monitorynh. doslidzh. : / za red. T. V. Finikova, O. I. Sharova. *Analit. Mizhnarod. fond doslidzh. osv. polityky* : zvit Mizhnarod. blahod. fondu. Kyiv : Takson, 2014. 144 s. URL: <http://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2015/01/Analitychnyi-zvit.pdf> (data zvernennia: 10.05.2022).
5. *Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* : vebsait. URL: <https://naqa.gov.ua/> (data zvernennia: 10.06.2021).
6. *Opytuvannia. Natsionalnyi universytet vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia* : vebsait. URL: <https://nuwm.edu.ua/sp/opituvannja/> (data zvernennia: 10.05.2022).
7. Pro avtorske pravo i sumizhni prava : Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3792. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (data zvernennia: 10.05.2022).
8. Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (data zvernennia: 10.05.2022).
9. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist : Zakon Ukrainy vid 26.11.2015 r. № 848. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (data zvernennia: 10.05.2022).
10. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145. *Holos Ukrainy*. 2017. 27 ver. № 178–179.
11. Reddi M., Dzhounz V. Pro sotsialnu model plahiatu. *Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* : vebsait. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_TOWARDS_A_SOCIAL_MODEL_OF_PLAGIARISM.pdf (data zvernennia: 10.05.2022).
12. Rekomendatsii dlia zakladiv vyshchoi osvity shchodo rozrobky ta vprovadzhennia universytetskoi systemy zabezpechennia akademichnoi dobrochesnosti : zatverdzheno rishenniam Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity vid 29 zhovtnia 2019 roku. Nats. ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. 2019. 19 s. URL: <https://naqa.gov.ua/%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%b4%d0%b5%d0%bc%d1%96%d1%87%d0%bd%d0%b0-%d0%b4%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bd%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c/> (data zvernennia: 10.05.2022).
13. Smit H., Ridzhvei Dzh. Chomu studenty spysuiut (za yikhnyimi slovamy ta zi sliv inshykh). *Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity* : vebsait. URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/UKR_Why_students_cheat.pdf (data

zvernennia: 10.05.2022). **14.** Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG). Kyiv : TOV "Polihraf plius", 2015. 32 s. **15.** Finikov T. V., Tereshchuk V. I. Rozvytok system vnutrishnoho zabezpechennia yakosti v ukrainskykh zakladakh vyshchoi osvity. *Analitychnyi zvit.* Kyiv : Vaite, 2020. 58 s. URL: http://www.edupolicy.org.ua/_dx/assets/images/Zvit2020-jakost.pdf (data zvernennia: 10.05.2022). **16.** Shchodo rekomendatsii z akademichnoi dobrochesnosti dlia zakladiv vyshchoi osvity : lyst M-va osvity i nauky Ukrainy vid 23 zhov. 2018 r. № 1/9-650 / M-vo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-pidtrimati-akademichnu-dobrochesnist-v-universiteti-mon-rozrobilo-ta-nadislalo-na-zvo-rekomendaciyi-z-akademichnoyi-dobrochesnosti> (data zvernennia: 10.05.2022). **17.** Soroka V., Lahodniuk O., Klimova A., Korbutiak V., Klimov S. Akademichna dobrochesnist yak element vnutrishnoi systemy yakosti. *Rozbudova vnutrishnikh system zabezpechennia yakosti v ZVO Ukrainy do 10-i richnytsi zatverdzhennia «Prohramy zakhodiv iz zabezpechennia yakosti osvity v Kyivskomu natsionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka»* : elektron. nauk. zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prak. konf. (21–22 zhovt. 2021 r.). K. : VPTs «Kyivskiy universytet», 2021. S. 82–85.

Soroka V. S. [1; ORCID ID: 0000-0002-8994-2680],

Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor,

Klimova A. V. [1; ORCID ID: 0000-0003-0051-3925],

Ph.D.,

Korbutiak V. I. [1; ORCID ID: 0000-0002-2252-3801],

Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor,

Klimov S. V. [1; ORCID ID: 0000-0002-5993-847X],

Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor,

Lahodniuk O. A. [1; ORCID ID: 0000-0001-6830-3700],

Candidate of Engineering (Ph.D.), Associate Professor

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

ACADEMIC INTEGRITY AS PART OF THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM: EXPERIENCE AND PROSPECTS

Ukraine's gradual accession to the European Education Area requires a number of reforms, which have been actively implemented since 2014. The development of external and internal quality assurance systems involves the development of a culture of zero tolerance for manifestations of academic dishonesty. At the national level, there were the rules and norms of academic integrity legislated to be observed by each participant of the educational process, as well as the types of violations of academic integrity and the responsibility for its violation were specified. Given the provision of higher academic autonomy to higher education institutions of Ukraine, the development of the system of academic integrity and of institutional mechanisms for establishing responsibility for its violation fosters

educational institutions to independently create a system and develop local documents that regulate their own policies in shaping values, traditions, norms and approaches to establishing responsibility. This article describes the experience in developing the policy of academic integrity of the National University of Water and Environmental Engineering, which is a participant in the project «Initiative of Academic Integrity and Quality of Education» and develops its own institutional model of building mechanisms for academic integrity by all participants. The model is based on a high image of learning through transparent assessment of academic achievement, ensuring unimpeded student – teacher communication, use of electronic services and anti-plagiarism systems in the educational process. The main challenges faced by the institution of higher education are studied, and the prospects for further development of academic integrity as one of the factors that shape the internal quality system of higher education are identified.

Keywords: academic integrity; higher education; e-learning services; higher education institution; institutional mechanisms; monitoring of education quality; independent evaluation; survey of applicants; educational environment; plagiarism; education quality system.

Отримано: 16 травня 2022 р.
Прорецензовано: 21 травня 2022 р.
Прийнято до друку: 24 червня 2022 р.